

DZIEJE NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
WYŻSZA SZKOŁA HUMANISTYCZNA
W PUŁTUSKU

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

4-2001

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

WYŻSZA SZKOŁA HUMANISTYCZNA W PUŁTUSKU

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XXXIII
2001
4**

WARSZAWA 2001

<http://rcin.org.pl>

Dzieje Najnowsze
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

KOMITET REDAKCYJNY

Andrzej Bartnicki, Stanisław Ciesielski, Krzysztof Dunin-Łasowicz, Eugeniusz Duraczyński, Edmund Dmitrów, Andrzej Koryn, Dariusz Jarosz, Marian Leczyk, Stanisława Lewandowska, Piotr Łossowski, Wojciech Materski, Krzysztof Michałek, Jan Molenda, Halina Parafianowicz, Kazimierz Przybysz, Tomasz Schramm, Henryk Słabek, Witold Stankiewicz, Włodzimierz Suleja, Rafał Stobiecki, Michał Śliwa, Roman Wapiński, Wojciech Wrzeński, Michał J. Zacharias, Jan Zamojski, Zygmunt Zieliński, Elżbieta Znamierowska-Rakk, Janusz Żarnowski

REDAKCJA

Czesław Madajczyk (redaktor), Dariusz Jarosz, Andrzej Koryn,
Marian Leczyk, Stanisława Lewandowska, Krzysztof Michałek, Halina Parafianowicz,
Krzysztof Dunin-Łasowicz, Michał J. Zacharias

SEKRETARZE REDAKCJI

Tadeusz Wolsza
Małgorzata Gmurczyk-Wrońska

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska-Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831-02-61

ISSN 0419-8824

© IH PAN, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku, Wydawnictwo DiG, 2001

Wydawnictwo DiG
Nowy Świat 39, 00-029 Warszawa
tel./fax 828-00-96
e-mail biuro@dig.com.pl; <http://www.dig.com.pl>

Nakład 750 egz.
Druk Biutex Sp. z o.o., Warszawa

<http://rcin.org.pl>

Spis treści

ARTYKUŁY

Marek Przeniosło, <i>Chłopi i ziemianie Królestwa Polskiego w latach I wojny światowej — stosunki wzajemne</i>	3
Konrad Zieliński, <i>Kwestia obywatelstwa polskiego dla repatriantów, reemigrantów i uchodźców z Rosji w latach 1918–1922. Regulacje prawne a praktyka urzędnicza</i>	23
Włodzimierz Batóg, „ <i>Droga renegata</i> ”. <i>Kariera i poglądy Earla Browdera, sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Stanów Zjednoczonych, 1930–1945</i>	37
Wojciech Śleszyński, <i>Polityka narodowościowa władz sowieckich na obszarze przedwojennego województwa białostockiego w latach 1939–1941</i>	57
Piotr M. Majewski, <i>Dyplomacja brytyjska wobec przyszłości Sudetów i planów wysiedlenia mniejszości niemieckiej z Czechosłowacji, 1939–1942</i>	65
Czesław Bakunowicz, <i>Ostbahn — Kolej Wschodnia w Generalnym Gubernatorstwie w przygotowaniach wojennych i w ofensywnej fazie wojny Niemiec z ZSRR, 1941 — połowa 1942 r.</i>	87

DYSKUSJE I POLEMIKI

Stanisław Żerko, „ <i>Jesteśmy w dobrym punkcie politycznym</i> ”. <i>O polityce Józefa Becka — bez mitów</i>	103
Michał Zacharias, <i>Na marginesie polemiki Marka Komata ze Stanisławem Żerką</i>	113

AUTOREFERATY

Regina Pacanowska, <i>Działalność społeczna i gospodarcza samorządu terytorialnego szczebla powiatowego w Wielkopolsce w latach 1918–1939</i>	121
Sławomir Kamosiński, <i>Przemiany w strukturze przemysłu wielkopolskiego w dwudziestoleciu międzywojennym</i>	129

MATERIAŁY

Bogusław Gogol, Jacek Tebinka, <i>Wizyta brytyjskich dyplomatów we Lwowie na początku 1940 r.</i>	135
---	-----

ARTYKUŁY RECENZyjNE I RECENZJE

Henryk Słabek, <i>Sprzeczności, konflikty i upadek polskiego „realnego socjalizmu”</i>	153
--	-----

* * *

Tadeusz Paweł Rutkowski, <i>Stanisław Kot 1885–1975. Biografia polityczna — Janusz Tazbir</i>	161
Władysław Bułhak, <i>Dmowski — Rosja a kwestia polska. U źródeł orientacji rosyjskiej obozu narodowego 1886–1908 — Krzysztof Kawalec</i>	165
Lech Wyszczelski, <i>Bitwa na przedpolach Warszawy — Marcin Stasiewicz</i>	170
Aleksander Srebrakowski, <i>Polacy w Litewskiej SRR 1944–1989 — Piotr Łossowski</i>	173
Michael Burleigh, <i>The Third Reich. A new history</i> — Czesław Madajczyk	177

Pia Nordblom, <i>Für Glaube und Volkstum. Die katholische Wochenzeitung „Der Deutsche in Polen” (1934–1939) in der Auseinandersetzung mit dem Nationalsozialismus</i> — Marek Andrzejewski	178
<i>Erzwungene Trennung. Vertreibung und Aussiedlung in und aus der Tschechoslowakei 1938–1947 im Vergleich mit Polen, Ungarn und Jugoslawien</i> — Jerzy Kochanowski . .	181
<i>Nationalism and the Nation in the Iberian Peninsula</i> , Clare Mar-Molinero, Angel Smith (ed.) — Tadeusz Miłkowski	185
Nicolas Beau, Jean-Pierre Tuquoi, <i>Notre ami Ben Ali</i> — Mariusz Malinowski.	189
<i>Badania dotyczące polskiej polityki narodowościowej po 1945 r.</i> — Piotr Madajczyk	191
<i>Rosja–Chiny. Dwa modele transformacji</i> — Jerzy Abkiewicz	196

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Sprawozdanie z sesji naukowej „Czerwiec 1976 po 25 latach — spory i refleksje”, Radom, 19 czerwca 2001 r.</i> — Paweł Sasanka.	201
<i>Międzynarodowa konferencja naukowa „Ustroje polityczne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czechosłowackiej 1918–1938”, Warszawa, 2–3 X 2001 r.</i> — Jacek Adamczyk	205

KOMUNIKATY

<i>Fundacja Naukowa im. Aleksandra Gieysztoro — Podziękowanie</i>	209
---	-----

Wśród naszych Autorów:

- Mgr Jacek Adamczyk — asystent w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Prof. dr hab. Marek Andrzejewski — w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego
- Mgr Czesław Bakunowicz — pracownik Muzeum Kolejnictwa w Warszawie
- Dr Włodzimierz Batóg — adiunkt w Instytucie Historii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach
- Dr Bogusław Gogol — adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Gdańskiego
- Dr hab. Krzysztof Kawalec — prof. Uniwersytetu Wrocławskiego
- Dr Jerzy Kochanowski — pracownik Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie
- Prof. dr hab. Piotr Łossowski — w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Prof. dr hab. Czesław Madajczyk — w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr hab. Piotr Madajczyk — docent w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie
- Dr Piotr M. Majewski — adiunkt w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego
- Dr Mariusz Malinowski — adiunkt w Instytucie Historii Akademii Świętokrzyskiej, Wydział Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim
- Dr Tadeusz Miłkowski — adiunkt w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr Regina Pacanowska — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Dr Marek Przeniosło — adiunkt w Instytucie Historii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach
- Mgr Paweł Sasanka — pracownik Biura Edukacji Powszechnej Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie
- Mgr Marcin Stasiewicz — doktorant w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego
- Mgr Wojciech Śleszyński — asystent w Instytucie Historii Uniwersytetu Białostockiego
- Prof. dr hab. Henryk Słabek — w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Prof. dr hab. Janusz Tazbir — wiceprezes PAN
- Dr Jacek Tebinka — adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Gdańskiego
- Dr hab. Michał Zacharias — docent w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr Konrad Zieliński — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
- Dr Stanisław Żerko — adiunkt w Instytucie Zachodnim w Poznaniu

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie.

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po około 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko Autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. 1–2) cyframi arabskimi i dalej: miejsce i rok wydania, liczbę stron, na ostatnim miejscu nazwę wydawcy. Imię i nazwisko Autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony oraz dokładny adres.

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis Autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis Autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np., itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską, wówczas gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem ich znaczenia, w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy, roczniki, zeszyty, numery i części periodyków i innych publikacji podajemy cyframi arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty, odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad, będą zwracane Autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości jednej strony maszynopisu.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi:

na I kw. 2002 r. — 18 zł,

II kw. 2002 r. — 18 zł,

III kw. 2002 r. — 18 zł,

IV kw. 2002 r. — 18 zł.

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

Wpłaty na prenumeratę krajową przyjmują: jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora. Dostawa egzemplarza następuje w uzgodniony sposób.

Wpłaty od osób lub instytucji zamieszkałych lub mieszczących się w miejscowości, w których nie ma jednostek kolportażowych „RUCH” należy wносить do „RUCH” SA O.K.D.P. 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, konto PBK SA XIII O/W-wa 11101053-16551-2700-1-67. „RUCH” SA zapewnia dostawę pod wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

Wpłaty na prenumeratę zagraniczną przyjmuje: „RUCH” S.A. O. K. D. P., 00-958 Warszawa, konto PBK SA XIII O/W-wa 11101053-16551-2700-1-67. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. roku następnego

do 5 III — na II kw. roku bieżącego

do 5 VI — na III kw. roku bieżącego

do 5 IX — na IV kw. roku bieżącego

Bieżące numery można również kupić lub zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) we **Wzorcowni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN**, Pałac Kultury i Nauki, 00-901 Warszawa oraz u wydawcy, wpłacając równowartość ceny 1 egzemplarza na konto:

Wydawnictwo DiG

00-322 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 62

Bank Pekao S.A. — Grupa Pekao S.A. 12401138–36002939–2700–421112–001–0000

Po dokonaniu wpłaty egzemplarze zostaną wysłane pod wskazany przez zamawiającego adres.

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia

0 800 137 082

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

ARS POLONA

00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland

Our bankers:

BANK HANDLOWY SA 201061–710–13100

cena 15 zł